

IDŽAZETNAMA MUHAMEDA SEIDA SERDAREVIĆA

Elvir DURANOVIĆ

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka
elvir.duranovic@iitb.ba

SAŽETAK: Autor u radu donosi prijevod idžazetname koju je Ahmed-ef. Hadžijamaković, šejh i muderis Gazi Husrev-begovog hanikaha u Sarajevu, 1908. godine izdao Muhamedu Seidu Serdareviću, poznatom bošnjačkom alimu s početka XX stoljeća. U uvodnom dijelu autor se osvrće na životopise muderisa Hadžijamakovića i Muhameda Seida Serdarevića te ukratko predstavlja Gazi Husrev-begov hanikah. U nastavku autor govori općenito o sadržaju i strukturi idžazetname kao dokumenta, a potom donosi prijevod Hadžijamakoviće idžazetname koju je izdao Muhamedu Seidu Serdareviću za tefsir, fikh i hadis, nauke koje su se početkom XX stoljeća izučavale u Hanikahu. Dodjeljivanjem idžazetname, Muhamed Seid Serdarević svrstan je u elitu islamskih učenjaka koji su s izvora, od Allahovog Poslanika, a.s., kroz stoljeća brižno čuvali i na mlađe generacije prenosili znanje o vjeri.

Ključne riječi: Ahmed-ef. Hadžijamaković, Muhamed Seid Serdarević, Gazi Husrev-begov hanikah, idžazetnama

Uvod

Šejh Ahmed-ef. Hadžijamaković rođen je 1870. god. U ranoj mladosti posvetio se nauci. Ruždiju i medresu završio je Sarajevu, a potom je školovanje nastavio u Carigradu, gdje je poslije četrnaest godina dobio idžazet. Slušao je predavanja najglasovitije uleme u Sultan-Fatihovoj medresi. Po završetku školovanja vratio se u Sarajevo 1900. godine i zauzeo očevo mjesto u Gazi Husrev-begovom hanikahu. Obavljao je dužnost šejha i muderisa Hanikaha do njegovog spajanja s Kuršumlijom 1921. godine. Nakon reforme, šejh Ahmed-ef. u Medresi je predavao kaligrafiju posvetivši se u potpunosti dužnostima šejha u Hanikahu. Umro je 1931. godine (Hadžijamaković, 1996:299).

Muhamed Seid-ef. Serdarević stariji je sin muderisa Zeničke medrese Abdulhamid-ef. Rođen je 8. decembra 1882. godine u Zenici. Osnovno i niže srednje obrazovanje stekao je u rodnom mjestu pred svojim ocem u Sultan-Ahmedovoj medresi u Zenici. U Izvještaju o godišnjem ispitu održanom u ovoj medresi 1895. godine, među učenicima koji su izašli na ispit bilo je i ime Muhameda Seida koji je tada kao trinaestogodišnjak pohađao nastavu s mnogo starijim školskim kolegama. Poslije završenog školovanja u Sultan-Ahmedovoj medresi, Muhamed Seid odlazi u Sarajevo i upisuje Kuršumliju, Hanikah i Darul-muallimin koji je završio 1904. godine. Tokom školovanja u Sarajevu u Kuršumliji medresi pohađao je nastavu kod muderisa Mehmed-ef. Muftića, sina prvog reisul-uleme

Mustafe Hilmi-ef. Hadžiomerovića, a u Hanikahu kod šejha i muderisa Ahmed-ef. Hadžijamakovića, sina čuvenog Muhameda Hadžijamakovića, jednog od pokretača otpora austrougarskoj okupaciji kojeg su zbog toga austrougarske vlasti pogubile 1878. godine (Mehmedović, 2018:209). U Darul-mualliminu Muhamed Seid Serdarević slušao je predavanja kod različitih profesora pripremajući se za budući pedagoški rad na čijem polju je ostavio najznačajniji trag. Školovanje u Sarajevu na sva tri obrazovna zavoda završio je s odličnim uspjehom nakon čega se 1904. godine vratio u Zenicu gdje je postavljen za prvog muallima u mektebi-ibtidaijji.¹ Kada je "Muslimansko muallimsko-imamsko društvo

¹ Više o Muhamedu Seidu Serdareviću vidi: Dautović, 2013a i 2013b.

za Bosnu i Hercegovinu” 1910. godine pokrenulo časopis *Muallim*, Muhamed Seid Serdarević postavljen je za njegovog urednika (Traljić, 1977:45-48). Uz poslove urednika *Muallima* pomagao je u Sultan-Ahmedovoj medresi ocu Abdulhamidu koji je tada već bio dobro narušenog zdravlja. Na godišnjem ispitu u Sultan-Ahmedovoj medresi održanom 9. jula 1910. godine Muhamed Seid je umjesto oca ispitivao učenike.² Isto se ponovilo i na ispitu održanim 25. juna 1912. godine.³ Pošto je časopis *Muallim* nakon tri godine prestao izlaziti, Muhamed Seid se 1913. godine vratio u rodnu Zenicu gdje je postavljen za imama Centralne kaznionice. Iste godine umro mu je otac Abdulhamid-ef., a Ulema-medžlis u Sarajevu je na upražnjeno mjesto upravitelja i muderisa Sultan-Ahmedove medrese postavio njega. Godinu kasnije, 1914, na prijedlog Ulema-medžlisa, od Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu bio je imenovan na dužnost travničkog muftije, što je on ljubazno odbio pravdajući se slabim zdravljem i željom da se intenzivnije posveti pedagoškom radu u Medresi. U tome ga je spriječila bolest i prerana smrt. Umro je 26. maja 1918. godine u 36. godini života. Iako je živio vrlo kratko, iza sebe je ostavio brojna pisana djela. Uz uređivanje *Muallima* u kojem je objavio većinu svojih tekstova, Serdarević je saradivao sa sljedećim časopisima: *Tarik*, *Misbah*, *Biser* i *Behar*. Napisao je šesnaest zasebnih djela od kojih su najpoznatija: *Kratka povijest islama*, *Istinitost bitka i Muhammedovog poslanstva*, *Fikhul-ibadat* i *Usuli dinije*. Djela Muhameda Seida ni stoljeće nakon njegove smrti nisu izgubila na aktualnosti svjedočeći o njegovoj erudiciji i velikom znanju (Hasanović, 2006:136-138).

Gazi Husrev-beg je osnovao Hanikah⁴ prije 1531. godine. Sastojao se

od dvanaest soba za učenike i semahane, prostorije za obavljanje zikra. Hanikah se od tekije razlikuje po tome što, uz obavljanje zajedničkog zikra, služi za odgoj i obrazovanje mladih derviša, budućih vekila i šejhova. Prema odredbama Gazi Husrev-begove vakufname, u njegovom hanikahu su se derviši trebali odgajati i u semahani zikir obavljati prema pravilima halvetijskog tarikata kojem je i sam Gazija pripadao (Kreševljaković, 1932:57). Ova odredba iz vakufname poštovala se do 1865. kada na mjesto šejha dolazi Muhamed-ef. Hadžijamaković, otac Ahmed-efendije koji je pripadao nakšibendijskom derviškom redu (Medara, 2017:65).

U vrijeme kada se Muhamed Seid Serdarević školovao u njemu, Hanikah je bio odgojno-obrazovna ustanova u kojoj su se izučavala djela iz temeljnih islamskih nauka: tefsir, hadis i fikh, a zikir se obavljao samo četvrtkom iza ikindije (Kreševljaković, 1932:58). Po okončanju školovanja u Hanikahu 1326. h.g., odnosno 1908. godine, Ahmed-ef. Hadžijamaković izdao je Serdareviću opću idžazetnamu koja se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu u rukopisu br. R 4833 na listovima 1b-11b.⁵ Ovaj važan dokument javnosti je prvi predstavio Haso Popara u pregledu idžazetnama iz Gazi Husrev-begove biblioteke. Popara je, vjerovatno referirajući na uvodni dio idžazetname, zabilježio da se radi o posebnoj idžazetnami samo za tefsir (Popara, 2007:30-31), mada se, kao što ćemo vidjeti, radi o općoj idžazetnami za tefsir, fikh i hadis.

Idžazetnama Muhameda Seida Serdarevića⁶

Pod idžazetnamom se podrazumijeva pisani dokument koji su

profesori davali učenicima koji su svoje obrazovanje upotpunili u medresama, tekijama ili u određenoj oblasti zanatstva (*İslam Ansiklopedisi*, 2000:393). Sadržaj većine idžazetnama raspoređen je tako da počinje uobičajenim invokacijama: *bismelom*⁷, *hamdelom*⁸, *taslijom*⁹ i *kelime-i-šehadetom*¹⁰. Uz navedene, sastavni dijelovi idžazetname su:

1. Upoznavanje s važnošću nauke.
2. Naglašavanje važnosti seneda.
3. Navođenje podataka o muderisu, autoru idžazetname, i navođenje njegovog seneda.
4. Navođenje podataka o kandidatu kojem se izdaje idžazetnama uz spominjanje njegovog zahtjeva za izdavanje iste.
5. Muderisovi savjeti i oporuka učeniku.
6. Mjesto i godina izdavanja idžazetname, potpis učitelja i otišak njegovog ličnog pečata (Popara, 2007:5-6; Kurtanović, 2020:205).

Postoje opće i posebne idžazetname. Opća idžazetnama dodjeljuje se osobama koje su stekle obrazovanje iz više islamskih oblasti. Posebna idžazetnama se dodjeljuje učenicima koji su dobili obrazovanje iz jedne naučne oblasti ili za određenu knjigu (jednu ili više njih) iz jedne oblasti (Kurtanović, 2020:205). Idžazetnama Muhameda Seida Serdarevića je opća a obuhvata nauke koje mu je muderis Hadžijamaković predavao u Hanikahu: fikh, tefsir i hadis. U nastavku donosimo sadržaj idžazetname koju je muderis i šejh Gazi Husrev-begovog hanikaha Ahmed-ef. Hadžijamaković 1908. godine dodijelio Muhamedu Seidu Serdareviću.

prevodjenja idžazetname.

⁷ *Bismela* – Uobičajena bismila u značenju *U ime Allaha Milostivog Samilosnog*.

⁸ *Hamdela* – Zahvala Allahu.

⁹ *Taslja* – Donošenje salavata na Muhameda, a.s.

¹⁰ *Kelime-i-šehadet* – Svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha.

² “Zapisnik sastavljen pri održavanju ispita talebe Sultan Ahmedove medrese u Zenici dne. 9. jula 1910”, Biblioteka “Muhamed Seid Serdarević”, Zenica, Arhiv Sultan-Ahmedove medrese.

³ “Zapisnik sastavljen pri održavanju ispita talebe Sultan Ahmedove medrese u Zenici dne. 25. juna 1912”, Biblioteka

“Muhamed Seid Serdarević”, Zenica, Arhiv Sultan-Ahmedove medrese.

⁴ Više o Gazi Husrev-begovom hanikahu vidi: Medara, 2017:64-65.

⁵ O rukopisu vidi: Lavić, 2010:71.

⁶ Zahvaljujem se dr. Sumeji Ljevako- vić-Subašić i mr. Hamzi Kurtanovi- ću na korisnim sugestijama prilikom

Hvala Allahu Koji je u prsima učenjaka zasadio visoko stablo znanja čiji su plodovi cijenjeni šerijatski propisi. Allahu moj. Gospodaru (zemaljskih) gospodara. Vlasniče živōta. Objavlivaču Knjige. Ovjerivaču Istine. Nadahnjivaču spoznaje. O Ti Koji Svojim znanjem obuhvataš svaku stvar. Ti Koji si neka od Svojih stvorenja uzdigao i kao znamenja Svoja postavio.

Neka su mir i blagoslovi Tvoji na najčasnijeg čovjeka kojem je data Mudrost i sposobnost rasuđivanja. Muhammeda koji je s Božijom pomoći obogatio raznovrsne nauke. I koji je oživio i primijenio najbolju Poruku, sve dok je od njega nisu naučili drugi uz objašnjenja i tekstove. I neka je salavat na njegovu časnu porodicu i istaknute ashabe koji su davali idžazetnamu onima koji su je tražili pozivajući ih na Put istine uputom i nadopunom. Oni su na lijep način pružali pomoć onima koji su pomoć tražili od naroda nepravednih i poročnih. Daruj nam od sebe milost, Ti si, uistinu, Onaj Koji mnogo daruje. Od Tebe je sve počelo i Tebi se sve vraća.

A nakon toga, siromašni rob Neovisnog i Moćnog Allaha, Ahmed Hamdi sin Muhammedov, Sarajlija, Bošnjak, kaže: Uistinu znanje je na uzvišenom i počasnom stepenu. Za njim žude svi odličnici, pa kada ga čovjek stekne postaje časniji od meleka, a i s malo znanja njegova čast se uzdigne iznad vretenastih nebeskih sfera. Neka te do skrivene tajne znanja vode riječi Uzvišenog: *“I poučio je Adema nazivima.”*¹¹ A o značaju znanja dosta ti je da znaš da ga je Uzvišeni označio *neizmjernim blagom* kada je rekao: *“On daruje znanje onome kome On hoće, a onaj kome je znanje darovano – darovan je blagom neizmjernim.”*¹² I učinio je da znanje bude na najvišem stepenu u Njegovoj Knjizi objavivši: *“...i uči te onome što nisi znao; velika je Allahova blagodati prema tebi!”*¹³ Jer u znanju se krije sreća na oba svijeta i dostojanstvo oba boravišta. Ono je najveličanstvenije dobro djelo koje su u nasljedstvo ostavili vjerovjesnici, neka je na njih najčišći pozdrav.

Oni koji razumijevaju vjeru su povjerenici Božijih poslanika, a znanjem darovani nasljednici su vjerovjesnika kao što se prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: “Ko krene na put tražeći znanje, Allah će mu olakšati put u Džennet. I, zaista, meleci podastiru svoja krila pred onim koji traži znanje zadovoljni onim što čini. I, zaista, za učenjaka oprost traže oni na nebesima i oni na Zemlji, pa čak i ribe u vodi. Vrijednost učenog nad pobožnim je kao vrijednost Mjeseca u odnosu na zvijezde. Učenjaci su, zaista, nasljednici vjerovjesnika, a vjerovjesnici nisu ostavili u nasljedstvo ni dinare ni dirheme, nego su ostavili u nasljedstvo

znanje, pa ko ga uzme, uzео je obilan dio.” Hadis prenoсе Ebu Davud, Et-Tirmizi, Ibn Madže i Ibn Hibban.

I kao što je neznanje izvor izopačenosti, znanje je Majka vrlina. Pa ko stekne znanje, stekao je svaku počast, ali gdje je saviježđe u odnosu na ruku koja ga pokušava doseći. Uzvišeni Allah kaže: *“Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju?”*¹⁴ I rekao je Uzvišeni: *“Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje.”*¹⁵ Znanje se proširilo po svijetu kanuvši u svaki kutak poput kapi kiše. Znalci ga prepoznaju, neznalice (džahili) nijeću.

Brojni su razlozi za stjecanje znanja, a prvi od njih je zdrav razum lišen svih zala. Ali kada razum nije čist od konopa sumnji vidiš ga kako mnogo griješi. Sumnje se neće umanjiti slušanjem dinskih predanja, osim ako su sa senedom koji ih osnažuje pružajući sigurno znanje. Ibn el-Mubarek kaže: “Sened je od vjere. Da nema seneda, govorio bi ko hoće, šta hoće.” Es-Sevri je rekao: “Sened je oružje vjernika. Ako nema oružja, neće biti u stanju boriti se.” Bekije kaže: “Spomenuo sam neke hadise Hammadu ibn Zejdu koji reče: “Kako su divni ti hadisi. Još da imaju krila”, odnosno senede. Metar je protumačio dio ajeta Uzvišenog: “...ili samo kakav ostatak znanja...”¹⁶ rekavši: “Senedi hadisa.” Ahmed ibn Hanbel kaže: “Traženje seneda je tradicija dobrih prethodnika (selef).” Hakim je rekao: “Traženje senada je ispravna praksa koja se temelji na hadisu.” Dakle, nema nikakve sumnje da je sened propisan, a neki kompetentni učenjaci tvrdili su da je sened farzi-kifaje, navodeći kao argument za to hadis i ajet.

Zbog toga su učenjaci ovog ummeta pripremali jahalice i putovali udaljenim zemljama kako bi se okitili dostojanstvenošću znanja i napredovali na tom časnom putu. Jedan od njih je izvrsni učenjak, razuman, razborit, blag, oštrouman, odgojen, karakteran, neporočan, blistav, pronicljiv, čvrst, plemenit, nepatvoren i dobrostiv, odlučan u traženju Božijeg zadovoljstva bez želje za naklonošću; onaj kojem je ulaganje truda postalo obaveza na putu postizanja časti bez ičega što bi ga s tog puta skrenulo; onaj koji se trudi da oplemeni dušu s uzvišenim savršenstvom u skladu sa svojim teorijskim i praktičnim sposobnostima. To je mevlana Muhammed Se'id sin havadže Abdulhamida Zeničanin, Allah ga uputio na ono što On Uzvišeni voli i čime je zadovoljan i stavio mu na raspolaganje na početku i na kraju ono s čime će se ponositi na početku i na kraju.

Ovaj nemoćni i oslobađanja od brige potrebni mnogo godina tragao je za znanjem. On je detaljno proučavao nauke u cijelosti i dijelovima i izučavao tradicionalne i racionalne znanosti dok ih nije u potpunosti usvojio i postao istinski učenjak. Poput mladog Mjeseca kada se pojavi, i on je nad ljudima stekao prednost.

Predložio mi je da klanjam istiharu za dodjelu idžazetname, smatrajući, molim Allaha da njegovo mišljenje bude ispravno, da sam ja sposoban idžazet dati. Pa nakon

¹¹ El-Bekare, 31. U radu je korišten prijevod Kur'ana Besima Korkuta. Vidi: *Kur'an s prevodom*, 1412. h.g.

¹² El-Bekare, 269.

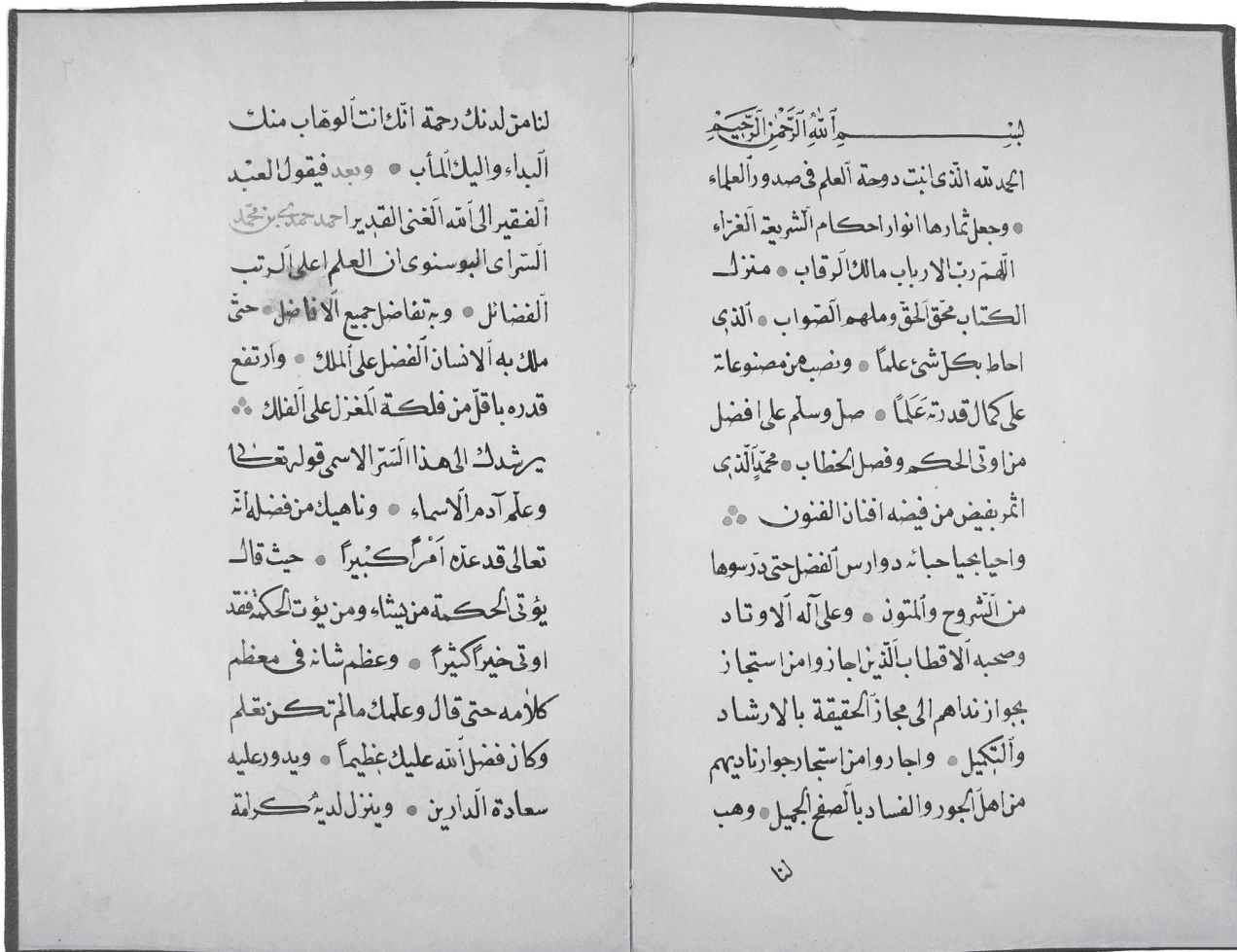
¹³ En-Nisa, 113.

¹⁴ Ez-Zumer, 9.

¹⁵ El-Mudžadele, 11.

¹⁶ El-Ahkaf, 4.

što sam dugo odlagao zbog raznih razloga i izvinjavao se da to nije u mojoj moći, dao sam mu opću idžazetnamu za predavanje izvrsnih, izvornih, neprocjenjivih knjiga koje su sačinili učenjaci tefsira, skraćenih i opširnih, napisanih od skupine stručnjaka i znalaca, sažetih i obimnih, i dozvolio sam mu da putem pojašnjavanja i udublivanja bude od koristi onima koji žude za njihovom svjetlošću i da kroz podsjećanje obilno obdari one koji tragaju za njihovim blagom onako kako su to uspostavili znalci pojašnjavanja u recima nanizanim i kako su to odličnici zapisali na poslanicama i svicima savijenim pod uslovom da poštuje propise koje su uspostavili učenjaci s obavezom da predoči objašnjenja koja su obavezujuća kako na početku tako i na kraju.

Uistinu je ovog siromašnog roba željnog dobrote svog Moćnog Gospodara, Ahmeda Hamdija sina Muhammedovog, Sarajliju, Bošnjaka, neka im obojici oprosti Vladar Snažni, Božija ljubaznost i plemenitost nadahnula da u svijetu svoje mladosti stječe časno znanje koje vodi putem Božijeg zadovoljstva. Pa nakon što je stekao nešto znanja u rodnom mjestu od potpunog i časnog učitelja hadži Ahmed-efendije Džolhisarija¹⁷ poznatog pod nadimkom Širazi, neka ga Uzvišeni Allah obaspe najljepšom nagradom i neka mu uveća nagradu, put ga je odveo u Istanbul, da ga Allah sačuva od svih nedaća, otvorenih i skrivenih, i da uzdigne njegovu vlast, gdje je

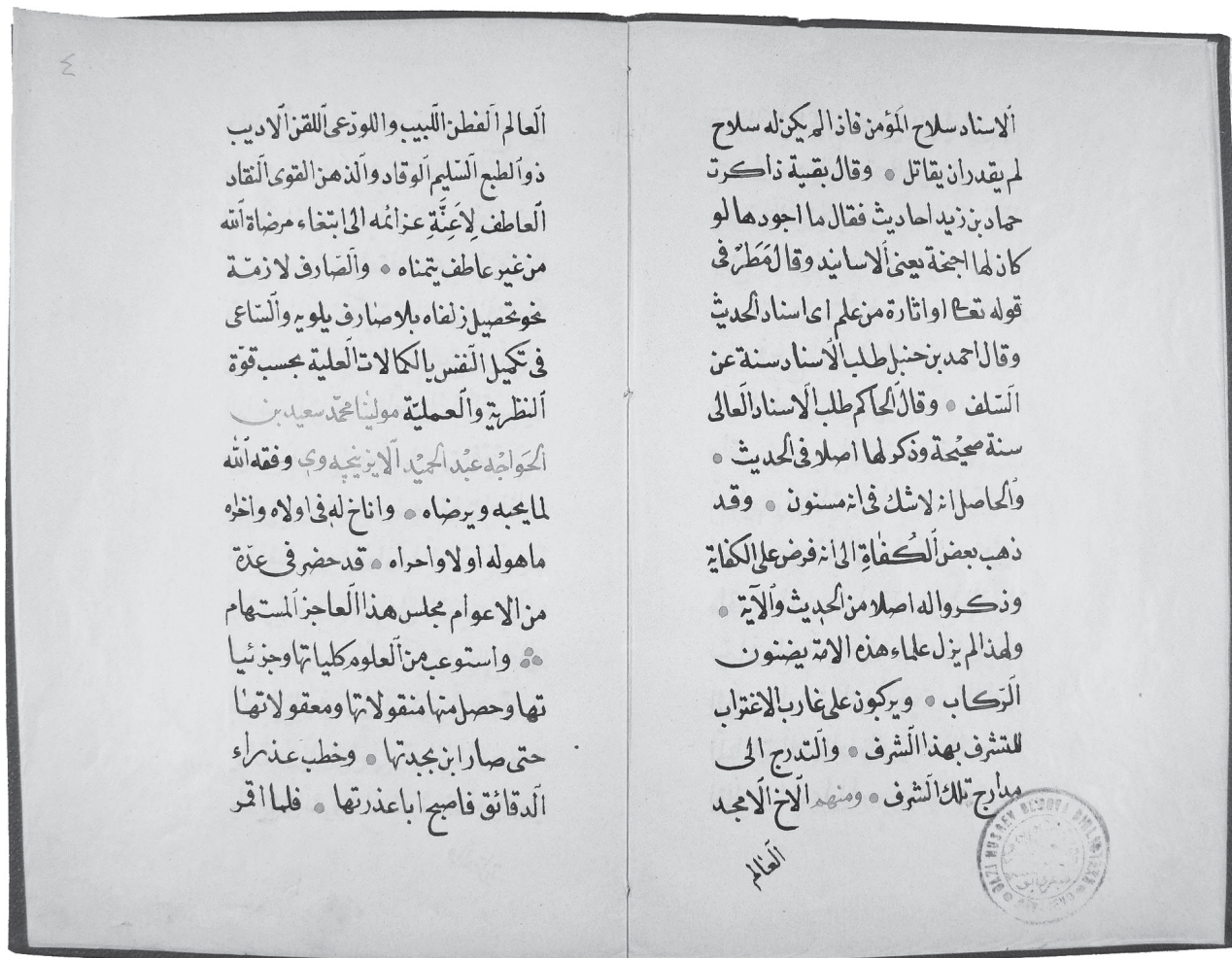
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الحمد لله الذي ابتدع دوحه العلم في صدور العلماء
 • وجعل ثمارها انوار احكام الشريعة الغراء
 اللهم رب الارباب مالك الرقاب • منزل
 الكتاب بحق الحق وملهم الصواب • الذي
 احاط بكل شيء علماً • ونصيب من مصنوعة
 على كمال قدرته علماً • صل وسلم على افضل
 من اوتي الحكم وفصل الخطاب • محمد الذي
 اثمر بفيض من فيضه افان الفنون • •
 واحيا حيا حبايه دوارس الفضل حتى درسوها
 من الشروح والتمون • وعلى آله الاوتاد
 وصحبه الاقطاب الذين اجازوا من استجاز
 بجواز ندامهم الى مجاز الحقيقة بالارشاد
 والتكيل • واجاروا من استجار جوارنا ديمهم
 من اهل الجور والفساد بالصغ الجليل • وهب

لنا

prisustvovao predavanjima vrsnog profesora koji je sakupio sve racionalne i tradicionalne nauke, Sejjida Hasana Fehmi el-Evfaa, da mu se Allah smiluje, i od njega je naučio uzvišene znanosti. Neka predavanja slušao je od poštovanog i potpunog profesora Muhammed-efendije el-Evfaa poznatog pod imenom Bakkal-zade, neka mu se smiluje Onaj Koji najljepše stvara. Zatim je [Ahmed-ef.] prešao u Istanbul gdje je isprva prisustvovao predavanjima cijenjenog alima, usavršenih osobina i lijepog ahla-ka, Alija el-Fevzija el-Ahsenhavija, neka mu se Vladar Silni smiluje. Tada se ovaj profesor razbolio, bolovao je gotovo godinu dana, a zatim se vratio svome Gospodaru Koji prašta. Tokom ovog perioda, po želji pomenutog profesora, da mu se Allah smiluje [Ahmed-ef.], slušao je predavanja vrsnog alima hadži Abdullaha el-Alainija, Allah mu ugled podigao na dunjaluku i na ahiretu. Nakon toga, počeo je slušati predavanja uglednog profesora Muhammeda Muhjuddina ibn Sejjid Alija ed-Dagestanija, neka mu se smiluje Onaj koji je svima dovoljan. Potom je prisustvovao predavanjima potpunog, razboritog profesora, čistog od ljudskih strasti, koji se na visoke stepene uzdigao, hafiza Muhammeda Emina el-Istanbulija sina sejjida hafiza Ahmeda et-Tokatija poznatog pod imenom

¹⁷ O Ahmed-ef. Ribiću zvanom Širazi vidi: Mehmedović, 2018:434.

الأسناد سلاح المؤمن فإذا لم يكن له سلاح
لم يقدر أن يقاتل • وقال بقية ذاكرت
حماد بن زيد أحاديث فقال ما أجودها لو
كان لها الجحمة يعني الأسانيد وقال مطرف في
قوله تعافوا تارة من علم أي أسناد الحديث
وقال أحمد بن حنبل طلب الأسانيد سنة عن
السلف • وقال الحاكم طلب الأسانيد العالي
سنة صحيحة وذكر لها أصلا في الحديث •
والمحاصل ان لا شك في ان مسنون • وقد
ذهب بعض الكفاة الى ان فرض على الكفاية
وذكره والاصلا من الحديث والآية •
ولهذا لم يزل علماء هذه الامة يرضون
الركاب • ويكون على غاربا لا اعتبار
للتشرف بهذا الشرف • والتدرج الى
مدارج تلك الشرف • ومنهم الاخ الاجد

العالم

العالم الفطن اللبيب والودعي اللقن الأديب
ذو الطبع السليم الوقاد والذهن القوى التقاد
العاطف لإعنة عزائمته الى ابتغاء مرضاة الله
من غير عاطف يمتناه • وأصناف لازمة
خو تحصيل زلفاه بلا صراف يلويه والساعي
في تكميل النفس بالكالات العلية بحسب قوة
النظرية والعملية مولينا محمد سعيد بن
الخواجة عبد الحميد الأيزميجي وفي وفقه الله
لما محبه ويرضاه • واناخ له في اولاه وانخره
ما هو له اولاه واحراه • قد حضر في عدة
من الاعوام مجلس هذا العاجز المستهام
• واستوعب من العلوم كلياتها وجزئيا
تها وحصل منها منقولاتها ومعقولاتها
حتى صار ابن مجديتها • وخطب عذراء
الدقائق فاصبح ابا عذرتها • فلما اقر

Ehavejn, neka mu se smiluje Gospodar oba svijeta i neka mu podari Vjerovjesnikov šefa't. Od njega je naučio nešto od nauke, a zatim je počeo slušati predavanja poštovanog, umnog profesora vrsnog učenjaka Jusuf-efendije Bošnjaka i kod njega izučio neke nauke. Zatim, nakon što je ovaj učenjak preselio na drugi svijet kod svog Gospodara Koji prašta, [Ahmed-ef.] je nastavio školovanje kod potpunog učenjaka koji poznaje racionalne i tradicionalne znanosti, Muhammeda Muhjudina sina Sejjida Alija ed-Dagestanija i kod njega tražio znanje. Ovaj je izvršnik [Ahmed-ef.] učio nauke u Egiptu u Kairu kod uvaženog Ibrahim-efendije i cijenjenog Ismail-efendije i poštovanog profesora Tahir-efendije, neka im Allah osvijetli grobove i učini Džennet njihovim boravištem. Zatim se [Ahmed-ef.] vratio u uzvišeni Istanbul gdje je prisustvovao predavanjima Ahmed-efendije el-Čamlidžnevija, a potom je pohađao nastavu kod poštovanog profesora koji je objedinio racionalne i tradicionalne nauke, potrebnog milosti Gospodara njegova, Muhammeda Šakira el-Birgivija sina hadži Mustafe el-Birgivija i od njega usvojio neke nauke. Iza toga [Ahmed-ef.] se uputio u grad El-Birgi gdje je izučavao nauke kod profesora hadži Ali-efendije el-Bejparizija, a potom kod profesora hadži Tahir-efendije da ima Allah obojici osvijetli mezare i podari da im Džennet bude stanište. Potom ga je Božije providenje ponovo dovelo u Istanbul, da ga Allah sačuva od nedaća i belaja. Tu je prisustvovao predavanjima časnog učenjaka

Husejna sina Husejna el-Ilgunija, da mu se smiluje Neovisni, a poslije njega učio je kod cijenjenog učitelja hadži Mustafe sina Alija el-Čaršambija, da mu se smiluje Onaj Koji divno stvara.

Od njih dvojice naučio je ono što mu je bilo suđeno vrijedno od nauka. Njih dvojica uzimali su znanje od brojnih poštovanih profesora i učitelja. Prvo od izvršnog Omera sina Muhammedova el-Kastamunija, zatim od Ismaila el-Gelnebevija, pa od Omera sina Muhammedovog postavljenog u Kešehan te od istinskog istraživača sejjida Muhammeda es-Sadika el-Erzindžanija poznatog pod imenom Mufti-zade s njihovim senedima do Ebu Hanife, da ih Allah obaspe plemenitošću.

Drugo, on [Mustafa sin Alija el-Čaršambija] uzeo je znanje od brojnih plemenitih profesora. Od njih je njegov amidža časni i potpuni istraživač, koji teži istini, da (me Allah) priključi njemu i pomogne (njime) hadži Se'id-efendija el-Čaršambija koji je znanje preuzeo od mevla sejjida Muhammeda Munib-efendije el-Ajnetabija, da mu se smiluje Onaj Koji prašta, Neovisni. On je stekao znanje kod mevla hafiza Ismaila el-Konjevija el-Amidija, a on od šejha Osmana ed-Duregija el-Kajserija, a on od Abdurrahmana el-Amidija, a on od mevlana mula Čelebija el-Amidija i Muhjiddina, a njih dvojica od Muhammeda eš-Širvanija, a on od mevlana Husejna el-Halhalija, a on od mevlana Mirzadžana, a on o mevlana Džemaluddina Mahmuda eš-Širazija, a on od vrsnog

učenjaka Dželaluddina ed-Devanija, a on od Muhjuddina el-Kuškenarija, a on od profesora i znalca časnog El-Džurdžanija; a on od mevlana Mubarek Šaha; a on od Kutbuddina Er-Razija; a on od Nasiruddina et-Tusija; a on od Katiba el-Kazvinija; a on od imama hudžžetu-l-islama Ebu Hamida el-Gazalija; a on od Ebu el-Me'ali Abdulmelika ibn Jusufa el-Džuvejnija; a on od imama El-Humam Ebu Taliba el-Mekija, da im se Allah smiluje i nastani ih u uzvišenim odajama.

Što se tiče našeg seneda u fikhu i tefsiru, skratit ćemo ga, a niz počinje od mog profesora i šejha Hasana Fehmifendije ibn Ahmeda el-Ēvfaa, a on je stekao znanje od svog šejha hadži Mustafa-efendije ibn Alija el-Čaršambija; a on od svog šejha sejjida Muhammeda Munib-efendije el-Ajnetabija; a on od svog šejha hafiza Ismail-efendije el-Konjevija; a on od svog šejha Abdulkerima el-Konjevija el-Amidija; a on od šejha Muhammeda el-Jemanija el-Ezherija; a on od šejha Abdulhajja i šejha Abdurrahima; šejh Abdurrahim od Es-Sevrija¹⁸, a on od Omera ibn Nudžejma autora *En-Nebrā*¹⁹; a šejh Abdulhajj od Alija el-Makdisija; a šejh Ali el-Makdisi i Omer ibn Nudžejm od vrsnog učenjaka Šihabuddina Ahmeda ibn Junusa poznatog pod imenom Eš-Šibli; a on od izuzetnog znalca Abdalberra ibn Šahne; a on od Kemala ibn el-Hummama; a on od šejha Siradžuddina Omera ibn Alije el-Kananija; a on od svoga šejha Aluddina es-Siramija; a on od sejjida Dželaluddina koji je napisao komentar *El-Hidaje*; a on od svog šejha Alauddina Abdulaziza el-Buharija, autora *El-Keššafa* i *Tabkika*; a on od profesora Hafizuddina el-Kebira autora *El-Kafije* i *El-Kenza*; a on od vrsnog učenjaka, predvodnika imama El-Kerdija²⁰; a on od Burhanuddina autora *El-Hidaje*, a on od predvodnika imama Es-Serahsija; a on od predvodnika imama El-Halevanija, a on od El-Kadi Ebu Alija en-Nesefija; a on od šejha imama Ebu Bekra ibn el-Fadla el-Buharija; a on od imama Abdullaha es-Subzemunija;²¹ a on od oca; a on od imama Muhammeda ibn el-Hasena eš-Šejbanija; a on od Imami a'zama Ebu Hanife i od Ebu Jusufa, da im se obojici Uzvišeni Allah smiluje; a Ebu Hanife od Hammada ibn Sulejmana²²; a on od Ibrahima en-Nehajja; a on od Alkame,²³ a on od Abdullaha ibn Mes'uda, Allah bio zadovoljan njime, a on od Vjerovjesnika, neka ga Allah blagoslovi i spasi, a on od Džebraila, neka je na njega Allahov spas; a on od Uzvišenog Allaha.

A što se tiče našeg seneda u hadisu, znanje o tome sam uzeo od šejha hadži hafiza Muhammeda Hilmi-edendije et-Tarnevija; a on od svog šejha hadži Osmana Šukrifendije Kutahijevija; a on od svog šejha Abdulgani-efendije ed-Dehlevija, sluge siromašnih En-Nakšibendija; a on od svog šejha Ibn Sulejmana Ishak-efendije ed-Dehlevija; a on od svog šejha Ebu Seida es-Safija, a obojica od

šejha Abdulaziza; a on od svog oca imama El-Hummama Kutbuddina Ahmeda, zvanog Velijjullah el-'Umri; a on od svog šejha Ebu Tahira Muhammeda el-Kerdija el-Medenija; a on od svog šejha Ibrahima el-Kerdija el-Medenija; a on od šejha Ahmeda el-Kašajija; a on od Ahmeda ibn Abdulkuddusa eš-Šenavija; a on od šejha Šemsuddina Muhammeda er-Rumelija; a on od šejha Zejnuddina Zekerijaha el-Ensarija; a on od šejha hafiza Ebu el-Fadla Šihabuddina Ahmeda el-Askalanija; a on od Ibrahima ibn Ahmeda et-Tenuhije; a on od Ebu Abbasa Ahmeda ibn ebi Taliba el-Hidžarija; a on od Ebu Taliba²⁴ Husejna ibn Mubareka ez-Zebjedija; a on od šejha Ebu el-Vakta Abdulevvela ibn Isaa el-Herevija; a on od šejha Ebu Hasana Abdurrahmana ed-Davudija; a on od Ebu Muhammeda Abdullaha ibn Ahmeda es-Serahsije; a on od Ebu Abdullaha Muhammeda ibn Jusufa el-Firabrija koji je rekao: "Obavijestio nas je Muhammed ibn Ismail el-Buhari."

S ovim ćemo se zadovoljiti sa spominjanjem seneda u ovoj idžazetnami za ove nauke, da nas Allah okoristi njima i prenosiocima. Amin.

O mladiću, brate samilosni i iskreni, nakon bogobojaznosti prema Uzvišenom Allahu i pokornosti Njemu u tajnosti i javnosti, oporučujem ti da ti znanje bude na višem stepenu od sultanovih bajraka, i da ti studenti budu draži od kćerki i sinova. Zaista, imetak prati savršenstvo i spoznaju, a nema koristi od prolaznih ukrasa. A ako se približavaš Uzvišenom Allahu ibadetima, pa zaista su u tome brojni blagoslovi. Ako se sačuvaš od grijeha, malih i velikih, to će ti pomoći u izučavanju znanja do najmanjih sitnica. Razmotri ono što su oporučili prvi i posljednji o moralu i dobrim dijelima i radi po tome dok ne ispuniš očekivanja. Eto to je moja oporuka tebi, iako ni ja nisam od dosljednih. *Svaki čovjek je odgovoran za ono što čini*²⁵.

Naređivao sam ti dobro,

Ali sām nisam bio marljiv u tome.

I ustrajan nisam bio,

U onome što tebi govorim da ustrajan budeš.

Neka Allah mene i tebe učini od alima koji su uskladili riječi i djela. I neka nas proživi s dobrim robovima Svojim. *Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima. Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv*²⁶ *Veličanstven je Gospodar tvoj, Dostojanstveni i daleko od onoga kako Ga oni predstavljaju! I mir poslanicima! I hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova*²⁷

Ja sam rob siromašni željan milosti svoga Gospodara Moćnog, Ahmed, neka se Allah smiluje njemu i njegovim roditeljima.

Godine 1326. (1908)

Abdurrahmana Abdullaha ibn Habiba. Alkame je prenio znanje od Abdullaha ibn Mes'uda; a Abdullah ibn Habib od Alije ibn Ebi Taliba, neka je Allah zadovoljan s njima dvojicom."

²⁴ Treba Abdullaha. Vidi Mujić, 2022:143.

²⁵ Et-Tur, 21.

²⁶ El-Hašr, 10.

²⁷ E-Safat, 180-182

¹⁸ Treba Es-Sevberi. Vidi: Mujić, 2022:141.

¹⁹ Fikhsko djelo *En-Nebr el-fā'ik šarh Kanz ed-dekā'ik*.

²⁰ Treba da stoji El-Kerderije. Vidi: Mujić, 2022:142

²¹ Ovdje je u senedu izostavljen Abdullah ibn ebi Hafs El-Buharija. Vidi: Mujić, 2002:142.

²² Treba da stoji Hammada ibn ebi Sulejmana.

²³ Uz Alkamino ime stoji sljedeći dodatak: "...od Alkame i od

Zaključak

Nakon završenog osnovnog školovanja u rodnoj Zenici, poznati bošnjački alim s početka XX stoljeća, Muhamed Seid Serdarević, školovanje je nastavio u Sarajevu na tri obrazovna zavoda: Kuršumlija

medresi, Gazi Husrev-begovom hanikahu i Darul-mualliminu. Tokom školovanja u Hanikahu predavao mu je muderis Ahmed-ef. Hadžijamaković, sin čuvenog Muhamed-ef. Hadžijamakovića, jednog od organizatora otpora austrougarskoj okupaciji Bosne i Hercegovine. Nakon

što je uspješno okončao školovanje kod njega, muderis Hadžijamaković je svom marljivom, vrijednom i pronicljivom učeniku Muhamedu Seidu Serdareviću izdao opću idžazetnamu za tefsir, fikh i hadis koju u prijevodu na bosanski jezik donosimo u ovom radu.

Literatura

- Dautović, Ejub, priredio (2013a). *Muhamed Seid Serdarević: Izabrani radovi*. Zenica i Sarajevo: Muftijstvo zeničko i El-Kalem.
- Dautović, Ejub, priredio (2013b). *Muhamed Seid Serdarević u radovima drugih*. Zenica i Sarajevo: Muftijstvo zeničko i El-Kalem.
- Hadžijamaković, Muhamed (1996). "Porodica Hadžijamakovića", *Anali GHB*, XVII-XVIII, 295-302.
- Hasanović, Bilal (2006). "Muhamed Seid Serdarević kao muderis Sultan-Ahmedove medrese u Zenici", *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici*, br. 4, 133-147.
- Korkut, Besim (1412.h.g.). *Kur'an s prevodom*, Medina.
- Kreševljaković, Hamdija (1932). "Hanikah", *Spomenica Gazi Husrev-begove 400-godišnjice*, Sarajevo: Islamska dionička štamparija.
- Kurtanović, Hamza (2020). "Muhamed-efendija Zahirović i njegova idžazetnama", *Anali GHB*, XXVII, 41, 203-216.
- Lavić, Osman (2010). *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa*. Sv. XVII, London i Sarajevo: Islamic Heritage Foundation i Rijaset IZ u BiH.
- Medara, Azra (2017). "Hanikasi u Bosni i Hercegovini i njihova transformacija u medrese". *Novi Muallim*, XVIII, 69, 63-75.
- Mehmedović, Ahmed (2018). *Leksikon bošnjačke uleme*. Sarajevo: Gazi Husrev-begova biblioteka.
- Popara, Haso (2007). "Idžazetname u rukopisima Gazi Husrev-begove biblioteke", *Anali GHB*, XXV-XXVI, 5-44.
- Traljić, Mahmud (1977). "Muhamed Seid Serdarević", *Glasnik VIS-a*, XL, 1, 45-48.

الموجز

إجازة محمد سعيد سرداريفيتش

ألفير دورانوفيتش

يقدم الكاتب ترجمة للإجازة التي منحها الشيخ أحمد حاجياماكوفيتش، مدرس خانقاه الغازي خسرويك في سرايفو، لمحمد سعيد سرداريفيتش سنة 1908، وهو أحد العلماء البشائقة البارزين في بداية القرن العشرين. يستعرض الكاتب في الجزء التمهيدي السيرة الذاتية لكل من المدرس حاجياماكوفيتش ومحمد سعيد سرداريفيتش، ويقدم نبذة عن خانقاه الغازي خسرويك. ثم ينتقل للحديث بشكل عام عن محتوى الإجازة وشكلها، ثم يأتي بترجمة الإجازة التي منحها حاجياماكوفيتش لمحمد سعيد سرداريفيتش في التفسير والفقهاء والحديث، وهي العلوم التي كانت تدرّس في الخانقاه، في مطلع القرن العشرين. إن منح الإجازة وضع محمد سعيد سرداريفيتش ضمن نخبة العلماء المسلمين الذين كانوا على مر القرون ينهلون من نبع رسول الله صلى الله عليه وسلم، فينقلون معرفة الدين إلى الأجيال الشابة.

الكلمات الرئيسية: الشيخ أحمد حاجياماكوفيتش، محمد سعيد سرداريفيتش، خانقاه الغازي خسرويك، الإجازة.

Summary

IJAZAT-NAMA OF MUHAMEDA SEID SERDAREVIĆ

Elvir Duranović

The author here presents a translation of the Ijazat-nama issued to Muhamed Seid Serdarević, a renowned Bosniak scholar of the early 20th century, by Ahmed-ef. Hadžijamaković, sheikh and muderis of Gazi Husrev-bey's khanikah in Sarajevo, in the year 1908. In the first part of the article, the author brings a brief introduction to the life and works of muderis Hadžijamaković and Muhamed Seid Serdarević along with a short presentation of Gazi Husrev-bey's khanikah. Further, the author presents a general structure and the content of the ijazat-nama as a document and finally, he brings the translation of the text of Hadžijamaković's ijazat-nama issued to Muhamed Seid Serdarević for tafseer, fiqh and hadith the subjects that were thought in Khanikah at the beginning of the 20th century. This ijazat-nama classifies Muhamed Seid Serdarević amongst the elite Islamic scholars who have been preserving and transferring to new generations the knowledge of their faith from its source, from the Messenger of Allah, s.w.s.

Keywords: Ahmed-ef. Hadžijamaković, Muhamed Seid Serdarević, Gazi Husrev-bey's khanikah, ijazat-nama